

УДК 33.339.3

**В. В. Апопій,
С. М. Лихолат, Н. С. Андрійв**

ХАРАКТЕР РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ЇЇ ФУНКЦІЙ

Досліджено дефініцію «розвиток». Розглянуто характер і зміст розвитку внутрішньої торгівлі України під впливом сукупності ендогенних та екзогенних чинників. Розкрито зміну функцій торгівлі в системі товарно-грошових відносин. Виявлено соціально-економічні наслідки зазначених процесів, а також сучасні тенденції розвитку сфери внутрішньої торгівлі. Проаналізовано динаміку основних активів внутрішньої торгівлі та їхню частку в національній економіці. Здійснено аналіз динаміки якісних показників розвитку вітчизняної торгівлі. Визначено об'єктивний вплив торгівлі на трансформацію її функцій. Запропоновано шляхи інтенсифікації розвитку внутрішньої торгівлі.

Ключові слова: внутрішня торгівля, характер розвитку, види зростання, динаміка розвитку, базові функції торгівлі, потенціал торгівлі.

Постановка проблеми. Торгівля займає особливе місце в системі соціально-економічних відносин, процесі відтворення суспільного продукту та галузевій структурі національного господарства. Трансформаційні процеси у внутрішній торгівлі мають тривалий характер та повинні розглядатися як поглиблені зміни у сфері торгівлі та багатомірній соціально-економічній системі.

Торгівля як сфера національної економіки за своєю формою і змістом належить до складних соціально-економічних систем, тобто, вона є впорядкованою сукупністю пов'язаних та взаємодіючих елементів, частин, підсистем закономірно утворюючи цілісну організацію,

спрямовану на виконання особливих функцій, які націлені на процес розвитку.

Стан дослідження. Розвиток – це категорія складна та різноаспектна, зміст якої формується під впливом умов і низки чинників, характерних для конкретних типів економік. Тому в дослідженнях представників вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл ця категорія трактується по-різному.

Категорію «розвиток» трактують як: «...зміну меж виробничих можливостей» (Р. Нурієв) [1, с. 28], «...процес функціонування та еволюції систем у довготривалому періоді» (С. Мочерний), «...процес постійного економічного зростання» [2, с. 116] (П. Бергер), «інвестиції в людський капітал» (Г. Шульц) [4, с. 84], «...створення інституціональних умов для вільного підприємництва» (Е. де Сото) [5, с. 23], «...поступальний процес за багатьма напрямками» (Г. Дуб'янська) [5, с. 27]. Він має свої особливості та характерні ознаки залежно від його суб'єкта, мети і функцій.

Для внутрішньої торгівлі розвиток є довготривалим еволюційним процесом кількісного та якісного нарощування її потенціалу з метою ефективної реалізації основних функцій. Довготривалість і еволюційність характеризують процес розвитку як поступальний, динамічний, без різких змін «шокового» характеру.

Проте економічна глобалізація та інтеграція торгівлі в різні системи суттєво впливають на характер її розвитку, зумовлюючи, з одного боку, прискорену динаміку, а з іншого – нестабільність і суттєві деформації у її розвитку та функціонуванні. Відтак актуалізується проблема наукового обґрунтування засад стабільного розвитку внутрішньої торгівлі України.

Мета статті полягає у визначенні сутності, сучасного характеру розвитку внутрішньої торгівлі та обґрунтуванні її функцій.

Виклад основних положень. Основний зміст процесу розвитку – це нарощування потенціалу торговельної сфери, насамперед ресурсного (матеріально-технічного, технологічного, економічного, соціального), і збільшення обсягів господарської діяльності, поліпшення результативних показників. Його багатоманітність зумовлює наявність різновидів розвитку в торгівлі: економічний, соціальний, технічний, технологічний, інвестиційний, інноваційний та ін.

Отже, сутнісна характеристика процесу розвитку сфери торгівлі розкриває різноаспектність його змісту. Розвитку властива органічна єдність складових, тобто комплексний характер зростання, а не лише її окремих сегментів.

Важливо розмежовувати поняття «розвиток» і «зростання». Зростання трактують як процес позитивних змін (позитивної динаміки) в короткому періоді, але із суттєвими коливаннями. Крім того, для нього характерна фрагментарність. Відтак випереджальне зростання окремих складових (сегментів) торгівлі не означає розвитку цієї сфери. Лише комплексне і узгоджене зростання складових забезпечує розвиток сфери внутрішньої торгівлі.

Загалом розвиток і зростання взаємопов'язані та взаємозалежні, але не тотожні. Розвиток комплексно виражає кількісні та якісні зміни і характеризується суцільним процесом, а зростання виявляється фрагментарно, здебільшого в кількісних змінах.

Залежно від соціально-економічних умов, екзогенних та ендогенних чинників, спрямованості торговельної політики розвиток у системі внутрішньої торгівлі може бути двох видів:

- екстенсивний розвиток, за якого кількісне збільшення обсягів господарської діяльності підприємств торгівлі пропорційне зростанню ресурсного потенціалу, насамперед матеріально-технічного і трудового. Щоправда, у сфері торгівлі товарообіг може прискорено зростати за рахунок цін, незалежно від змін ресурсного потенціалу, тому під час аналізу цього показника потрібно орієнтуватися на його фізичний обсяг. Крім того, офіційна статистика системно обліковує лише оборот підприємств торгівлі, інші сектори (фізичні особи – підприємці, ринки, дрібно-роздрібна мережа) показують оборот розрахунковий, що становить 50–55% національного;

- інтенсивний розвиток, що характеризується випереджальним розвитком кількісних та якісних показників за рахунок нових технологій, методів продажу, організаційних форм, управлінських схем, конкурентних механізмів, маркетингових прийомів. Детермінованими чинниками інтенсифікації торгівлі є її інтернаціоналізація та диверсифікація, наростаюча конкуренція.

Зауважимо, що на практиці у «чистому» вигляді жоден тип розвитку не спостерігається.

У науковому аналізі початком процесу розвитку сфери торгівлі є визначення характеру змін і динаміки сукупних ресурсів необоротних і оборотних активів, трудового потенціалу. Необоротні активи (22–23% активів торгівлі), які охоплюють основні засоби, інвестиційну нерухомість, незавершене будівництво, фінансові інвестиції, становлять матеріально-технічний потенціал торгівлі та основу розвитку господарської діяльності. Оборотні активи (73–75%) формують здебільшого товарні запаси, тобто товарне забезпечення сфери торгівлі. Вартісним виміром трудового потенціалу (3%) є фонд оплати праці.

Усі ці складові формують сукупні ресурси і масштаби розвитку торгівлі (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка основних активів внутрішньої торгівлі
та їхня частка в національній економіці**

Роки	Необоротні активи		Частка в національній економіці	Оборотні активи		Частка в національній економіці, %	Фонд оплати праці		Частка в економіці країни, %
	вартість млрд грн	темпи змін* (%)		сума млрд грн	темпи змін** (%)		обсяги млрд грн	темпи змін, %**	
2005	87,9	280,4	9,4	334,2	409,2	37,1	8,2	341,2	7,4
2010	185,1	210,2	10,1	736,6	220,1	33,0	24,4	295,	12,1
2015	210,2	113,5	5,3	1186,4	161,1	28,8	44,6	183,3	14,1

* Темпи зростання за п'ять років.

** Фонд оплати найманих працівників підприємств.

За останні десять років динаміка активів торгівлі позитивна, водночас прискорено зріс фонд оплати праці й оборотні активи. У 2015 р. сукупні активи становили 1,4 трлн грн і зросли порівняно з 2005 р. у 3,5 рази. Щоправда, частка активів у національному господарстві має тенденцію до зниження – необоротні активи з 9,4% до 5,3% і оборотні активи з 37,1% до 28,8%, що свідчить про відставання темпів розвитку торгівлі щодо середніх темпів у національній економіці.

Загальновідомо, що в умовах розвитку результати діяльності мають випереджальний характер порівняно зі зростанням активів. Внутрішня торгівля слідує тим же закономірностям. Так, при зростанні сукупних активів за 2005–2015 рр. у 3,5 рази роздрібний товарообіг підприємств збільшився у 5,4 рази. Однак тут слід зробити поправку на індекс цін. Цінова складова у темпах росту товарообігу коливається від 40 до 60%. Отже, сучасний розвиток торгівлі можна вважати екстенсивним, причому у ціновому сенсі деформованим.

Відтак, об'єктивно виникає необхідність переведення торгівлі у інтенсивний розвиток через якісне зростання. Але тут проблема полягає у визначенні показників якісного зростання.

Основними індикаторами якісного зростання є динаміка результативних показників і структурних змін: прибутку, рентабельності, ВДВ, якості асортименту, оборотності запасів та ін. Аналіз свідчить,

що деякі зі зазначених показників в останні роки мають позитивну динаміку (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка якісних показників розвитку торгівлі

Роки	Фінансовий результат млрд грн	Рентабельність операційної діяльності, %	Валова додана вартість, млрд грн	Частка торгівлі у загальному обсязі ВДВ України, %	Співвідношення прод- і непрод- товарів, %	Оборотність запасів раз
2005	9,4	14,8	47,4	14,4	39:61	11,4
2010	14,8	9,89	162,1	16,4	37:63	9,8
2011	21,5	15,0	201,7	17,3	37:63	9,3
2012	9,6	12,2	202,3	16,7	39:62	9,9
2013	-6,0	10,2	222,7	16,7	39:61	9,1
2014	-128,1	-12,8	233,7	16,9	40:60	9,3
2015	-86,3	-0,9	288,1	17,1	41:59	9,6

Якісні показники розвитку внутрішньої торгівлі доволі суперечливі, водночас вони в останні десять років виявляють певну нестабільність. Так, ВДВ торгівлі в загальному обсязі національного господарства стабілізувались на рівні 15–17%, хоча в абсолютному вимірі цей показник зріс суттєво, але як свідчить аналіз, зазвичай, за рахунок оплати праці. Порівняно з 2005 роком обсяги ВДВ торгівлі зросли у 6,1 рази, а складова цієї категорії – оплата праці у 5,5 рази. Слід особливо наголосити, що торгівля за рівнем формування ВДВ поступається лише промисловості, що вказує на суттєві міжгалузеві диспропорції у розвитку вітчизняної економіки.

Інший важливий показник якісного зростання – це оборотність запасів товарів. Він коливається у межах 9–10 оборотів, що для торгівлі споживчими товарами означає нижче оптимуму, що прийнятий практикою в 11–12 оборотів. На практиці цей показник виявляється у рівнях товарних запасів (38–40 днів до обороту) і низької рентабельності операційної діяльності. Рентабельність у 10–15 коп. прибутку на одну гривню обороту загалом слід вважати позитивним явищем. Однак цей показник надзвичайно контрастний, а в останні два роки є від’ємним. Крім того, висока рентабельність спостерігається здебільшого в оптовій торгівлі. В роздрібній торгівлі стабільно 33–35% підприємств збиткові.

Що стосується основного якісного показника функціонування і розвитку торгівлі прибутку, то він нестабільний. Якщо в 2010 р. його обсяги становили 14,8 млрд грн, то у 2014 – -128 млрд грн, а в 2015 р. – -86,3 млрд грн, тобто амплітуда коливань вражаюча.

Характер розвитку торгівлі об'єктивно впливає на функції торгівлі, їх зміст і масштабність. На сучасному етапі функція як складна категорія відображає основний зміст діяльності об'єкту. В системі торгівлі функція виявляється у специфічному змісті діяльності підприємства, організації, системи торгівлі. Оскільки торговельна діяльність багатоаспектна, то і багато функцій – первинні (ключові) і вторинні (додаткові).

Базові функції торгівлі, залишаючись відносно стійкими в умовах різних типів розвитку, зумовлюють необхідність модернізації механізмів їх реалізації і вдосконалення з тим, щоб забезпечити ефективне функціонування внутрішньої торгівлі.

Провідною функцією торгівлі, безперечно, є обмін результатів праці (продукції, послуг) на гроші, тобто реалізація виробленої споживчої вартості.

Обмін за своїм економічним змістом є моментом відтворення суспільного продукту. На цьому важливо наголосити, оскільки в умовах соціалістичної економіки лише обмін товарів народного споживання вважався моментом відтворення. Відтак штучно звужувалися відносини обміну, насамперед у сфері обігу засобів виробництва та сільськогосподарської продукції.

В умовах ринкових відносин товарно-грошовий обмін, крім товарів широкого вжитку, охоплює матеріально-технічні ресурси: сировину, напівфабрикати, обладнання, паливно-енергетичні ресурси, мінеральні добрива, хімікати та інші. Водночас обмін товарів на гроші здійснюється у формі купівлі-продажу у сфері торгівлі.

У межах цієї функції можна виокремити два важливих напрями. Перший напрям охоплює товарообмінні процеси, пов'язані з реалізацією проміжного продукту – непереробленої продукції, а другий – з обміном кінцевого продукту.

Роль торгівлі тут полягає у зміні характеру значної частини проміжного споживання з натурального на товарний у міру поглиблення спеціалізації і посилення конкуренції. З появою спеціалізованих господарств з випуску сировини, матеріалів, напівфабрикатів, вирощування насіння, виробництва комбікормів, добавок торгівля стає доступним каналом для їхнього придбання, причому незалежно від регіонів і країн походження.

Другий напрям – поглиблення обмінної функції торгівлі – розвивається активно у сфері реалізації готової продукції виробничого

призначення і товарів широкого вжитку. Матеріально-технічні ресурси для виробничих цілей нині становлять близько 70% оптового обороту, проте канали їх реалізації знаходяться поза межами організованої торгівлі. Обсяги реалізації споживчих товарів у внутрішній торгівлі перевищують 500–550 млрд грн у рік, водночас темпи їхнього зростання не високі. Відтак у перспективі слід очікувати, що частка споживчих товарів стабілізуватиметься на теперішньому рівні в обороті організованої торгівлі.

Окреслені напрями стануть пріоритетними в перспективі. Вони остаточно сформується під впливом широкомасштабної концентрації і спеціалізації виробництва, підвищення рівня товарності продукції, скорочення натурального споживання продуктів. Значним стимулятором активізації діяльності торгівлі на цих напрямках буде зростання конкуренції і глобалізація товарних ринків. Вказана функція підвищує значення сфери обігу, посилює її роль у прискоренні процесу відтворення. Проте не можна забувати, що в загальній системі відносин відносини обміну є вторинними. Тому спроби виокремити з національного господарства товарний обіг як головну сферу ринкових перетворень без узгодженого розвитку ринкових відносин у виробничій сфері та у сфері розподілу призводить до значних суєперечностей і диспропорцій.

З функцією обміну органічно пов'язана інша важлива функція внутрішньої торгівлі – забезпечення потреб споживачів у товарах і послугах. Ця функція належить до основної і суть її полягає в задоволенні особистих і суспільних потреб у товарах відповідно до обсягів і структури платоспроможного попиту населення та інших споживачів.

Можна стверджувати, що зазначена функція спрямована на задоволення особистих, сімейних, колективних, виробничих потреб. Першопричиною існування та реалізації цієї функції виступають потреби людей у продуктах харчування, непродтоварах, послугах, а також потреби підприємців, товаровиробників, закладів, установ у товарах для виробничих потреб.

Отже, потреби як соціально-економічна категорія виражають об'єктивну соціальну необхідність у життєвих благах, причому не лише елементарних (фізичних, пов'язаних з біологічними функціями людського організму), але значною мірою вищих (соціальних), які відображають рівень соціалізації суспільства.

Успішна реалізація цієї функції пов'язана з глибокою модернізацією об'єктів торгівлі, їх спеціалізацією та типізацією, створенням нових форматів підприємств, формуванням ефективних систем торговельного обслуговування.

Інша важлива функція торгівлі – це доведення товарів із сфери виробництва в сферу споживання. Йдеться про переміщення товарів у їх матеріально-речовій формі. Виконуючи цю функцію, сфера обігу організовує масове переміщення товарів від виробників до споживачів. Таке переміщення пов'язане зі значними витратами на транспортування, вантажну обробку, фасування, складське зберігання товарів. Ці витрати мають виробничий характер і їх не можна віднести до витрат обертання.

Неідентичність процесів виробництва і обігу товарів очевидна, тому їх отожднювання, тобто віднесення торгівлі до виробничої сфери, не є зовсім правомірним. Воно вже призвело до покладення на сферу обігу крупномасштабних завдань щодо транспортування, експедиції, зберігання сезонних запасів, доробки товарів, їх фасування, організації обороту тари. Відтак чисті витрати обігу в роздрібній торгівлі складали лише 8–9% щодо сукупних витрат. Основна частина витрат була пов'язана з продовженням процесу виробництва в торговій сфері на шкоду якості торгового обслуговування. Сутність аналізованої функції необхідно розглядати ще з одного боку – прискореного доведення товарів до сфери споживання з максимальним збереженням їх споживних властивостей. В такому ракурсі ця функція набуває особливої актуальності саме зараз – в умовах роздробленості та розосередженості товаровиробників і споживачів. Крім того, в міру зростання імпорту збільшується не тільки відстань між товарними джерелами і сферою споживання, але й зростає ланковість товарного руху.

За нашими підрахунками, у сфері обігу товари проходять у середньому 3–4 організаційні ланки. Тому і тривалість проходження товару до споживача є значною. Оборотноість товарів у торгівлі становить 9–10 разів в рік і має виражену тенденцію до сповільнення. Прискорення оборотності запасів товарів лише на один день сприяло економії не менше 3,5 млрд грн у сфері внутрішньої торгівлі.

Основний напрям покращення умов реалізації цієї функції полягає у раціоналізації й оптимізації системи товаропросування шляхом скорочення ланковості та посередницьких структур, логістизації торгово-технологічних процесів, створення сумісних об'єктів, служб для виконання транспортно-експедиційних операцій, зберігання продукції. Важливий аспект цього напрямку пов'язаний з розширенням міжрегіональних поставок, особливо продукції АПК для агропродовольчого та сировинного забезпечення їхніх потреб. Розширення міжрегіонального обміну набуває особливого значення в умовах посилення територіального розподілу праці, спеціалізації та концентрації виробництва.

Наступною важливою функцією торгівлі є здійснення зв'язків між галузями національного господарства і регіонами країни. Ця функція впливає з економічної суті сфери товарного обігу. Здійснюючи в широких масштабах економічні зв'язки між переважною частиною галузей національної економіки, сфера обігу сприяє їх матеріально-технічному та сировинному забезпеченню, підтримує їх функціонування та розвиток. Водночас забезпечуючи економічні зв'язки між регіонами країни, сфера обігу активізує і розширює міжрегіональний обмін, посилює територіальний розподіл праці та спеціалізацію виробництва. Масштабність вказаної функції підтверджується міжгалузевими витратами. Аналіз міжгалузевого балансу виробництва і розподілу продукції свідчить, що частка міжгалузевого обміну промисловості становить 61%, сільському господарстві – близько 40%, інших галузях матеріального виробництва – 95% в рік. Загалом міжгалузевий обмін перевищує 1,2–1,3 трлн грн в рік. Величезних масштабів досягає також міжрегіональний обмін. Активізації цієї функції може бути досягнуто на основі трансформацій міжгалузевих та міжрегіональних відносин та зв'язків, оптимізації пропорцій у процесі міжгалузевої взаємодії, вирівнювання міжрегіональної диференціації.

Відтак у сучасних умовах функції торгівлі ускладнюються, вони набувають нового змісту та спрямованості, внаслідок чого суттєво посилюється соціально-економічна роль і значення внутрішньої торгівлі. Водночас зростають вимоги до обґрунтування нових підприємницьких моделей її розвитку.

Висновки. Внутрішня торгівля України характеризується екстенсивним розвитком. Окремі елементи якісного зростання не спроможні вивести її на траєкторію інтенсивного розвитку.

Для цього потрібно:

1. Докорінно покращити середовище функціонування торгівлі, насамперед соціально-економічне з ти, щоб підвищити рівень платоспроможного попиту споживачів і активізувати внутрішній споживчий ринок.

2. Вдосконалювати торговельне підприємництво, посилити дерегуляцію в цій сфері, стимулювати розвиток фізичних осіб-підприємців (ФОП), покращити інституціональне та інфраструктурне забезпечення їхньої діяльності.

3. Розширити вітчизняне товарне виробництво, суттєво послабити імпорتنу залежність вітчизняного споживчого ринку, створити систему контролю якості і безпечності товарів.

4. Припинити цінову експансію, впроваджувати ефективну систему ціноутворення і цінових механізмів регулювання, «заморозити»

ціни на товари першої необхідності та соціальнозначущих товарів та послуг, оскільки адресні субсидії виявилися малоефективними.

5. Стимулювати інвестиційно-інноваційний розвиток внутрішньої торгівлі, широко впроваджувати інновації в торговельно-технологічних процесах, бізнес-процесах, організаційно-управлінській системі – розвивати спеціалізацію, типізацію підприємств торгівлі, форматизацію роздрібних мереж, диверсифікацію торговельної діяльності, вертикальну інтеграцію та кооперування.

6. Запровадити ефективну державну торговельну політику, розвивати торгівлю на основі стратегій, комплексних програм, сучасних концепцій, розробляти і прийняти прямий Закон України «Про внутрішню торгівлю».

Отже, внутрішня торгівля характеризується позитивною динамікою розвитку, про те цей процес не набув стійкого характеру з огляду на різні його аспекти: економічний, соціальний, організаційний і матеріально-технічний. Загрозливими для нього є відсутність ефективної торговельної політики, законодавчої бази, системи координації та регулювання; експансія імпорту і зарубіжного торговельного капіталу; поточні зобов'язання, що зростають; деформована система адміністрування торговельного бізнесу; низька конкурентоспроможність вітчизняних суб'єктів товарного ринку.

1. Нуреев Р. Теория развития: институциональные концепции становления рыночной экономики / Р. Нуреев // Вопросы экономики. – 2008. – № 6. – С. 12–14.

2. Економічна теорія: навч. посібник / С. В. Мочерний. – К.: Академія, 2009. – 639 с.: іл.

3. Бергер П. Капиталистическая революция (SO тезисов о процветании, расцвете и свободе) / П. Бергер; пер. с англ. – М.: Изд-во «Прогресс» – «Универс», 1999. – 266 с.

4. Шульц О. Формирование общества основанного на знаниях. Новые задачи высшей школы / О. Шульц; пер. с англ. – М.: Изд-во «Весь мир», 2003. – 175 с.

5. Дубянская Г. Ю. Императивы развития в первой половине XXI века: Экономика основанная на знаниях и инновациях: монография / Г. Ю. Дубянская. – М.: МАКС Пресс, 2009. – 223 с.

Апопий В. В., Лихолат С. М., Андриев Н. С. Характер развития внутренней торговли и трансформация ее функций

Исследована дефиниция «развитие» путем изучения авторских трактовок отечественных и зарубежных ученых. Рассмотрены характер и содержание развития внутренней торговли Украины под воздействием сово-

купности эндогенных и экзогенных факторов. Показано влияние глобализационных процессов на развитие внутренней торговли. Исследовано содержание процесса развития внутренней торговли и ее многоаспектность. Разграничены понятия «развитие» и «рост». Доказано, что торговая политика развивается по двум типам: экстенсивному и интенсивному. Определен характер изменения и динамики совокупных ресурсов оборотных и оборотных активов, трудового потенциала. Осуществлен анализ динамики основных активов внутренней торговли и их доли в национальной экономике. Произведен анализ динамики качественных показателей развития отечественной торговли. Сделан соответствующий анализ полученных показателей. Охарактеризовано развитие торговли, учитывая объективность его влияния на функции торговли, их содержание и масштабность. Раскрыта роль материально-технических ресурсов в процессе развития внутренней торговли. Доказана роль внутренней торговли в процессе обеспечения потребности потребителей в товарах и услугах. Раскрыто значение связей между отраслями национального хозяйства и регионами страны в направлении интенсификации развития внутренней торговли. Отмечено, что основная ориентация улучшения условий реализации этой функции заключается в рационализации и оптимизации системы товаропроводжения. Доказана важность трансформации межотраслевых и межрегиональных отношений и связей, оптимизации пропорций в процессе межотраслевого взаимодействия, выравнивания межрегиональной дифференциации. Предложены пути интенсификации развития внутренней торговли.

Ключевые слова: внутренняя торговля, характер развития внутренней торговли, виды роста внутренней торговли, динамика развития, базовые функции торговли, потенциал торговли.

Apopij V. V., Lykholat S. M., Andriiv N. S. The nature of the development of domestic trade and transformation of its functions

Researched the definition of «development». The author gives own definition of the definition of domestic and foreign scientists. Considered the nature and content of internal trade of Ukraine. The influence of endogenous factors on internal trade. The influence of exogenous factors on internal trade. It shows the influence of globalization processes on the development of domestic trade. Traced the process of development of domestic trade. Internal trafficking is multidimensional. Delineated the concept of «development» and «growth». It is proved that the trade policies developed in two types: extensive and intensive. Define the nature of the changes and dynamics of the total resources non-current and current assets, labor potential. The analysis of dynamics of the basic assets of domestic trade. Determined by their share in the national economy. The analysis of the dynamics of qualitative indicators of development of domestic trade. Made appropriate analysis of obtained indicators. Characterized by the development of trade. The influence on the function of the trade, content and scope. Disclosed is a primary (key) of the trading function. Disclosed is a secondary (additional) functions of trade. Disclosed is a process of change in Commerce features in the system of commodity-money relations. Identified socio-economic consequences of these processes, as well as modern trends of development of the sphere of domestic trade. The role of material

resources in the process of development of domestic trade. Proved the role of domestic trade in the process of ensuring the needs of consumers for goods and services. The value relations between sectors of the national economy and regions of the country. Solved utensils' development of internal trade. Noted that the main direction of improvement of conditions of realization of this function is to rationalize and optimize the distribution system. Proved the role of transformations interindustry and interregional relationships and connections, optimization of the proportions in the process of inter-sector interaction, equalization of regional disparities. The ways of intensification of internal trade.

Key words: *internal trade, the nature of internal trade, types of growth of internal trade, the dynamics of development, the basic functions of trade, potential for trade.*

Стаття надійшла 16 травня 2017 р.